

Atvikalýsing

Hinn 30. apríl 2000 fóru tveir menn til köfunar í Kleifarvatni. Annar mannanna hafði kafað frá því 1994 en hinn hóf nám í köfun í október 1999.

Eftir að komið var að Kleifarvatni klæddust mennirnir búningum til köfunar og voru þeir með áætlaðar loftbirgðir til köfunar niður á 15 metra í 85 mínútur, þ.e. **A**, sá sem hafði styttri tíma við köfun var með 200 bar en hinn, **B** með 170 bar.

A sem var yngri við köfun klæddist nýrri köfunardragt og var sérstakur tíma- og dýpismælir sem fylgdi búnaðinum. Var klukkan um 11:05 þegar þeir fóru út í vatnið og köfuðu. Einhver vandkvæði voru hjá **A** með að kafa og þurfti hann að bæta 2 kg af blýi í vestið til að þyngja sig. Eftir að hafa þreifað sig áfram um stund virtist allt vera í lagi hjá **A** að mati **B** og bar ekki á öðru en köfunin gengi eðlilega.

Á meðan á köfuninni stóð sagðist **B** hafa fylgst með **A** og þeir ekki kafað dýpra en niður á þriggja metra dýpi. Eftir nokkurn tíma í kafi sagðist **B** hafa misst sjónar á **A** og þá farið upp á yfirborðið og er hann sá ekkert til **A** hóf hann að synda til lands þegar **A** kom upp skammt frá honum. Virtist allt vera í lagi hjá **A** og köfuðu þeir aftur.

Eftir smástund héldu þeir í áttina til lands en þá var um 70 bar á lofthylki **A**, þegar 50 bar var eftir á hylki **A** vildi hann fara upp á yfirborðið en þá voru þeir á þriggja metra dýpi. Fylgdust þeir að upp og gekk allt eðlilega fyrir sig. **B** sagðist hafa sett loft í vestið þegar hann kom upp á yfirborðið og reiknaði með að **A** gerði slíkt hið sama. Á þessum tímamarki hafði köfunin staðið yfir í um klukkustund.

Syntu þeir í áttina til lands og synti **B** á bakinu með snorkel. Eftir að hafa synt skamma stund stoppaði **B** og hugaði að **A** en þá hafði bilið milli þeirra félaga aukist töluvert. Virtist **B** sem **A** gengi bærlilega með sundið en hann synti á maganum sem ekki taldist óeðlilegt með tilliti til þeirrar gerðar af vesti er hann var með.

B sagðist hafa verið farinn að þreytast á þessum tíma og þótti nokkuð langt til lands. Eftir að hafa synt í stutta stund heyrði hann neyðaróp frá félaga sínum. Sneri **B** þegar við í áttina til **A** en er ekki viss um hvort hann sá til hans. **B** taldi sig ekki geta synt til baka með blýbeltið og losaði sig því við það þótt honum væri það ljóst að ef **A** væri sokkinn þá gæti hann ekki kafað niður til hans. Eftir að hafa synt smáspöl fann hann hanska **A** á floti en kom ekki auga á hann sjálfan.

Varð **B** óttasleginn og skimaði í kring en vel sást til botns. Þegar hann varð ekki var við **A** losaði hann sig við lofthylkið og synti í land og hugðist leita eftir aðstoð. **B** var ekki með farsíma í bíl sínum en náði að stöðva bifreið á veginum og óska eftir að kallað yrði á hjálp.

Kl. 12:18 barst lögreglunni í Hafnarfirði aðstoðarbeiðni. Fljótlega kom lögregla og björgunarlið á staðinn. Eftir nokkra leit eða um kl 14:47 fannst **A** á botni Kleifarvatns og var úrskurðaður látinn er komið var með hann á land.

Við rannsókn kom fram

- að **A** hafði verið að læra köfun samkvæmt svokölluðu PADI-kerfi. Að sögn hafi hann verið búinn að ljúka bóklegu námi en ekki verklegu;
- að samkvæmt frásögn kennara var **A** óruggur á fyrstu æfingu í vatni og verið svolítið stressaður;
- að við skoðun á köfunarbúnaði **A** kom í ljós að sandkorn var í einum af þremur afhleypingarventlum flotjöfnunarvestis. Ekki er hægt að segja hvaðan þetta sandkorn kom en það leiddi til þess að ekkert loft hélst í vestinu og þar með var vestið ekki sá

öryggisbúnaður sem það átti að vera;

- að köfunarbúnaður A var nýr og hafði verið keyptur tveimur dögum áður;
- að samkvæmt dýptar- og tímatökubúnaði A sem tilheyrði köfunarbúnaðinum var heildarbotntími 1 klst. og hámarksdýpi var 4 metrar;
- að þegar A fannst á botni vatnsins var hann með belti á sér sem innihélt blý til að þyngja sig við köfunina auk þess voru þó nokkar með blýhöglum í vösum köfunarbúnaðar. Beltið var spennt um mittið miðað við losun með hægri hendi en A var örvhentur;
- að vatn var í köfunardragtinni sem A klæddist og er það rakið til þess að ekki var gengið rétt frá hálsþétti dragtarinnar;
- að sá er kenndi A köfun var boðaður til að gefa skýrslu hjá nefndinni. Hinn boðaði neitaði að svara neinu til um kennslu er A hafði fengið, kennslufyrirkomulag eða aðra þætti málsins. Kennarinn hafði ekki réttindi til köfunar samkvæmt íslenskum lögum um köfun né atvinnuréttindi til köfunar er Siglingastofnun Íslands veitir fyrir hönd íslenskra stjórnvalda.

Nefndarálit

Nefndin telur að í ljósi skorts á upplýsingum varðandi þá kennslu sem hinn látni fékk á námskeiði í köfun sé málið ekki að fullu upplýst og því ekki hægt að segja með fullri vissu hver hafi verið orsök slyssins. Nefndin telur þó að flest bendi til að þjálfunarleysi hafi orsakað slysið. Nefndin undrast afstöðu þess aðila er tók að sér að kenna hinum látna að kafa þar sem hann hefur neitað að gefa skýrslu fyrir nefndinni um sinn þátt í kennslunni.

Nefndin lítur það alvarlegum augum að aðili sem talinn er geta gefið upplýsingar sem máli kunna að skipta við rannsókn máls neitar að gefa skýrslu fyrir nefndinni þrátt fyrir að honum beri lagaskylda til þess, sbr 2. mgr. 11. gr. laga nr. 68/2000 um rannsókn sjóslysa. Nefndin telur það enn alvarlegra í þessu tilviki þar sem um opinberan starfsmann, þ.e. lögreglumann, er að ræða

Nefndin telur að lögum og reglum um köfun sé svo stórlega áfátt þar sem menn geta stundað kennslu í köfun ábyrgðalaust og án eftirlits né afskipta opinberra aðila.

Í ljósi þess að 2 banaslys hafa orðið á þremur árum er tengjast námi í köfun auk nokkurra atvika þar sem menn voru hætt komnir við köfun, og allar líkur benda til ófullnægjandi kennslu sem orsök atvikanna, telur nefndin að endurskoða þurfi lögin um köfun og gera þau markvissari. Ákvæði um kennslu í köfun, svo og allt er varðar áhugamannaköfun, verði gerð skýrari svo að ekki komi til mistúlkanir aðila eftir því hvað hentar hverju sinni. Einnig þarf að efla eftirlit með kennslu í köfun hvort sem um er að ræða áhugamannaköfun eða atvinnuköfun.

Lögin um köfun frá 1996 eru ófullnægjandi þar sem Siglingastofnun Íslands hefur ekki treyst sér til að framfylgja eftirlitsstarfi sínu með kennslu og útgáfu skírteina til handa þeim sem sannanlega kunna til verka við köfun.

Kennsla í köfun verður að teljast til atvinnustarfsemi og falla því ótvírætt undir þann kafla laga um köfun í atvinnuskyni. Samkvæmt óyggjandi upplýsingum frá Siglingastofnun Íslands hefur enginn maður á Íslandi réttindi til að kenna öðrum að kafa samkvæmt íslenskum lögum.